

**KULTURLANDSKAPSPROSJEKT
ASKIM – SPYDEBERG**

DEL II

Arne Lystad

VEIER I ASKIM

DEL II

INNHOLD

INNLEDNING	
VEIEN LANGNESTANGEN - M.ROM	1
VEIEN LANGNESTANGEN - TOVINGEN - M.ROM	1
VEIEN OVER TRØSTEBEKK	2
ELDSTE FERDSLSÅRE FRA LANGNES TIL PRESTEGÅRDEN?	2
VEIEN M.ROM - ILEN - PRESTEGÅRDEN	3
VEIEN MELLØM GUDIM OG KLODEN	4
STI M.ROM - PRESTEGÅRDSOMRÅDET	5
VEI FRA NYBRÅTEN TIL KIRKEN?	7
VEIEN SLETTA - GUDIM	7
VEI Ø.ASKIM - N.GRØTVET	9
VEIEN FRA KIRKEN MOT NÅVÆRENDE SENTRUM	9
KONGEVEIEN OVER STORE RUD IGJEN	10
RESTER AV VEIEN I DAG	11
ENDA EN KONGEVEI	11
OVERFART VED SOLBERGFØSS	12
LINDHØLVEIEN	12
OVERFART VED FLATEBY	14
VEIEN S.OLBERG - HEIA	14
VEIEN FRA HØLTERBRUA TIL LUNDER - ULFSBY - N.OLBERG	14
VEIEN FRA N.OLBERG	15
VEIEN FRA ULFSBY	15
VEIEN FRA LUNDER	15

Veier i Askim er bare et grunnlag for videre arbeide i prosjektsammenheng, -ikke manus for en eventuell trykksak. Begge hefter er av den grunn skrevet rett ned på skrivemaskin, uten forutgående kladding. Det kan derfor forekomme både skrivefeil og svake formuleringer som en ber om overbærenhet for.

Nåværende Trøgstadvei som ble ferdig 1911 passerer bekken mellom Olberg og Boslet over denne fine konstruksjonen.

INNLEDNING DEL 2

I Del 1, GAMLE VEIER I ASKIM, er beskrevet de viktigste av de gamle veiene i den del av prosjektområdet som ligger mellom jernbanebrua i syd og Oldtidsveien mellom Trippestad og Skårud i nord. Dessverre ble det ikke rukket å befære alle veiene i dette området høsten 1995, og av den grunn ble en del av veibeskrivelsene noe mangelfulle fordi de delvis ble basert på kart og tradisjoner.

Våren 1996 ble det imidlertid fulgt opp med befaringer av de veiene det ikke ble rukket å undersøke høsten 1995, og fordi det av tidsmessigge grunner var nødvendig å skrive Del 1 i løpet av vinteren, blir de nye og utfyllende opplysninger som kom fram ved vårens befaring presentert i Del 2.

Dette medførte imidlertid at det våren 1996 ble for knapp tid til befaring av alle veiene i øvre del av prosjektområdet, fra Oldtidsveien i syd til bygdegrensa i nord, før bunnvegetasjonen ble for høy og skjulte spor av de gamle veier. Befaringen av dette området blir imidlertid tatt opp igjen når vegetasjonen er visnet ned, og våren 1997 før veksten har startet.

Beskrivelse av de resterende veier bør da kunne gjennomføres sommeren 1997.

VEIEN LANGNESTANGEN - M.ROM

Denne veien er omtalt i Del 1, men ble ikke beskrevet fordi det var for sent på året til en befaring. Våren 1996 ble den imidlertid undersøkt ved to befaringer.

På kart finner vi at den i Rom-området har hatt to traseer. En gikk sammen med veien til Ilen fram til gravfeltet i NV-området av Kråkåsen der den tok av til venstre i retning Langnes. Den andre tok også av fra veien til Ilen, omtrent midt på jordet mellom tunet på M.Rom og gravfeltet i Kråkåsen, og fortsatte over jordet i retning Langnes til den i skogkanten 255 meter NØ-øst for tunet på N.Rom gikk sammen med avgreningen fra Kråkåsen. Derfra fortsatte begge veiene samlet, mellom de to gravhaugene som er nevnt i Del 1, og videre innover i skogen mot Langnes, delvis som sti og delvis som traktorvei fram til Schuckertlinja.

At traktorveien følger den gamle stitraseen må være ganske sikkert, for på den andre siden av banetraseen finner vi fortsettelsen av den gamle veien ned til en bekk i bunn på dråga mot jordet mellom bekken og skogen mot Stenbøl.

Fortsettelsen fra bekken over jordet mot skogen er borte i dag, men Olav Vister husker at veien gikk over jordet og fram til skogkanten som den fulgte videre fram til Stenbøl. Fra Stenbøl til Langnestangen fulgte den gamle stien/veien trolig omtrent samme trasé som nuværende vei.

Olav Vister forteller også at der veien krysset Schuckertlinja tok av en vei til venstre som førte fram til Ilen, en vei han husker hans far kjørte. Denne veien fulgte omtrent samme trasé som den senere Schuckertlinja.

Veien langs skogkanten, fra der veien brått svinger mot Fjellbu, og fram til der den tok ut på jordet og fram mot Schuckertlinja, er sikkert en nyere vei utenfor den opprinnelige stitraseen, anlagt da stitraseene etter hvert ble erstattet med de første kjøreveier. Et lite stykke inne i skogen, parallelt med skogkanten hvor kjerreveien gikk tidligere, finner vi nemlig en gammel sti som stopper i kanten av skogen, men har tydelig retning mot den lille veibiten på andre siden jordet og bekken, -fram mot Schuckertlinja.

Like før stien kommer fram til jordet og forsvinner, finner vi en liten interessant detalj. Der deler stien fra Stenbøl seg i to. Den beskrevne fram mot jordet og Schuckertlinja og Rom, og en som går rett fram mot villabebyggelsen hvor den forsvinner. Denne stien har tydelig retning mot Ilen og er ganske sikkert en del av den eldste ferdselsåren mellom Stenbøl og Ilen, fra tiden før veien i skogkanten ble anlagt for kjerretrafikk.

Det er trolig ganske sikkert at stien i skogen, parallelt med skogkanten og den forsvundne kjerreveien, ligger i traseen for den gamle veien mellom M.Rom og Langnestangen, og at den fra skogkanten og fram til villabebyggelsen også samler opp den gamle ferdselsåren til Ilen.

VEIEN LANGNESTANGEN - TØVINGEN - M.ROM

Denne veien er også beskrevet i Del 1, men det er i ettertid kommet til et par opplysninger som bør være med.

Olav Vister forteller at veien over jordet i retning skogen og Fjellstad tok av der nåværende vei svinger i omtrent rett vinkel mot Fjellbu. Dette er nok riktig for en slik trasé fører nøyaktig fram til den synlige rest av av veien i skogen mot Fjellstad.

Han påviste også ganske nøyaktig hvor det andre Stenbølbruket hadde sitt tun. Til høyre for den tidligere veien over jordet, like før jordet begynner å falle ned mot bekken, mente han bebyggelsen måtte ha ligget. Der er det nemlig gjennom årene pløyet opp takstein, fortalte Olav Vister, og det er en god indikasjon på tidligere bebyggelse. Det er vel ikke noe som tyder på at det midt ute på dette jordet har blitt dumpet bygningsrester.

Denne plassering av det andre Stenbøl er interessant fordi forskjellige kart har vist noe forskjellig plassering av tunet.

VEIEN OVER TROSTEBEKK

Denne veiens trasé er beskrevet i Del 1 etter de gamle kart. Veien er nok ikke av de eldste i området, Trostebekk ble etablert først på 1600-tallet, men nåværende vei har nok sin opprinnelse i en sti.

Hvis veien etter passering av jernbaneundergangen ikke har fulgt en annen trasé enn nåværende har den trolig vært en kjørevei først fra noe senere tid. Straks etter passering av jernbanen går nemlig veien opp en meget bratt bakke som tydelig er maskinbehandlet for å bli kjørbær. Det tyder på at den tidligere stigningen var enda brattere, og det forteller at det er lite trolig det har gått en kjerrevei opp denne bakken.

En tidligere sti er kanskje bekreftet opp bakken, litt til side for kjøreveien. Der går en tydelig og godt slitt sti. På toppen av bakken fortsetter en tydelig kjerrevei videre gjennom skogen, forbi det tidligere Trosterud i retning prestegården. Det virker som denne veien er en fortsettelse av en vei opp den bratte bakken, men den kan jo også være en vei for prestegårdens drift av skog og jord i området. Fra Trosteruds etablering i begynnelsen av 1700-tallet har det ihvertfall vært en slags veiforbindelse fram til prestegården, hvilket vi også får bekreftet på et kart fra 1799. Her vises vei over Trosterud helt fram til Trostebekk, det vil si også i den bratte bakken, men dette er uten tvil en stitrasé. Det er lite trolig det så tidlig var kjørevei i denne traseen.

Fram til et stykke SØ for Trosterud går nåværende vei ganske sikkert i den gamle stitraseen, men videre mot prestegård og kirke er det vanskelig å si hvor stien gikk. Det er vanskelig å fastslå hvem av de mange turstiene som går på kryss og tvers i dette området som kan skjule en gammel sti. Det er liten hjelp å få i å sammenligne med de gamle kart også for ingen av de nåværende turløyper passer helt godt til traseene på kartene. Bortsett fra den siste biten langs jordekanten frem til prestegården.

ELDSTE FERDSLSÅRE FRA LANGNES TIL PRESTEGÅRDEN?

På grunn av turstier og lysløyper på kryss og tvers NV for prestegården er det vanskelig å avgjøre hvor de eldste ferdselsårene gikk i området. Iflg. personer som er kjent i området går noen av tursti/løypetraseene i gamle stier og andre er opparbeidet i nyere tid, men hvem som er hvem er delvis glemt. I tillegg er det noen nyere traktorveier som også trolig følger gamle stier.

En ny befaring våren 1996 sammen med Odd Stokkebæk klargjorde noe av det tvilsomme, men det er fremdeles deler av traseene som er usikre og trolig vil fortsette å være det. Det mest positive som kom ut av den nye befaringen var at en av stiene plutselig fremsto som meget spennende.

Bare noen meter på østsiden av jernbaneundergangen mot Gudim tar denne stien av til høyre og går et stykke parallelt med jernbanen før den går oppover i åssiden i retning prestegården. Stien ble gått høsten 1995 men ikke undersøkt særlig nøye. Denne gang ble løv og annet skogavfall fjernet et stykke oppover i åssiden, og det kom til syne en forholdsvis dyp og velbrukt sti.

At stien er dypere i stigningen kan tyde på at det er en gammel ridesti. Dette inntrykk blir forsterket lenger opp i åssiden. Tre steder er nemlig stien helt tydelig oppbygd for å utligne fallet i terrenget, og det var på steder hvor man lett kunne passert til fots uten oppbygging.

Hvis det en gang var ridesti i denne traseen tyder det på at dette kan være den eldste og viktigste ferdselsåren mellom Langnes og prestegårdsområdet. Det gikk riktig nok sti/vei over Ilen til Prestegården, men den traseen var noe lenger enn den vi undersøkte. Dessuten kan det ha vært trafikk mellom Langnes-tangen og prestegårdsområdet før Ilen ble etablert, og det er vel sansanlig at man for den ferdselen valgte den korteste traseen, -som er etter denne stien. Ferdselsåre over Trostebekk kom sansynligvis først med etablering av Trostebekk og er derfor ingen konkurrent til stien.

Dette betyr at denne stien kanskje også er den eldste ferdselsåren fra østre deler av bygda til Langnes og overfartsted. Ihvertfall visse tider av året. Stien er en naturlig forlengelse av stien mellom prestegården og Grøtvet, og da er det rimelig å se en forlengelse videre østover, kanskje helt til Monaruggen og oldtidsveien.

Stien vi finner i åssiden øst for jernbanen kan være litt av en av de eldste ferdselsårene i Askim.

VEIEN M.ROM - ILEN - PRESTEGÅRDSOMRÅDET

Denne veien er ut fra kart beskrevet på side 18 i Del 1.

To befaringer våren 1996 viste at det meste av veien mellom M.Rom og Ilen er forsvunnet i oppdyrket jord (mellom TUNET på M.Rom og Kråkåsen), skogsdrift (NØ for steinbruddet) og villabebyggelse.

Det ble imidlertid funnet en liten men interessant rest av den gamle veien, ved gravfeltet i Kråkåsen, der veien fra Hjemmeværnshuset deler seg i en rett fram og en til høyre til steinbruddet

Mellom disse to veier finner vi både gravfelt og veirest.

Veien begynner helt inne i spissen på vinkelen som veidelingen danner, og fortsetter mot NØ til den etter ca. 45 meter butter i en betongmur mot steinbruddet. Veien er godt synlig og i god stand. Den er dessuten lite tilgrodd og lett å rydde fram.

1969 ble gravfeltet registrert av UO med et noe usikkert antall gravhauger.

En ny registrering 1988 i forbindelse med en regulering i området svekker imidlertid troverdigheten til haugene som ekte fornminner. Det uttrykkes der tvil om det i det hele tatt er gravhauger som ligger langs veien.

Det er imidlertid ikke avskrevet at det kan være ekte fornminner som ligger her, -kanskje knyttet til den gamle veien.

Veistumpen i seg selv er imidlertid så fin og interessant at den må bli bevart for ettertiden. Kommunen er derfor anmodet om å ta kontakt med grunneieren for en ordning med denne, rydding av veien og merking. Det er ikke tvil om at dette er gammel kirkeveg, og det var ifølge folketradisjonen den gamle veien til mølla i Kykkelsrud, Mølleveien kalt, hvor visstnok bønder helt fra Tosebygda kom kjørende med sitt korn for maling.

Fra Ilen til prestegården er store deler av den opprinnelige traseen i behold i nuværende vei fra Kløverud til prestegården.

Fra Ilen og over jordet fram til jernbanen er veien forlengst forsvunnet i dyrket mark, og det samme gjelder fra jernbanen til Kløverud.

På begge sider av jernbaneundergangen ned for Kløverud finner vi imidlertid synlige rester av den gamle veien.

I Ilen/Romområdet ble veien som nevnt kalt Mølleveien. Det er usikkert om veien fra Ilen til prestegården var en del av Mølleveien. Trolig var det fortsettelsen fra Ilen til Gudim og videre over i Trøgstadveien som var fortsettelsen av Mølleveien fra Ilen.

Ved denne traseen lå det i kortene at veien fortsatte fra Gudim, over Sletta og fram til Trøgstadveien som den fulgte over Kolstadbakkene.

Det kan imidlertid ikke stemme. Det var riktignok vei fra Sletta til Gudim, en vei som fremdeles er synlig i bakken fra Sletta og ned til dråga mot Gudim, men det er klarlagt at veien fra Sletta og fram til Trøgstadveien er fra nyere tid. Sletta ble utskilt fra Gudim så sent som 1855 og hadde visstnok eneste adkomstvei over Gudim til den nye veien mot Trøgstadveien kom.

Vi har da bare en forklaring på at Mølleveien har gått over Gudim, nemlig at det fra Gudim har gått vei fram til den gamle Trøgstadveien som Torstein Torp mente hadde krysset Sundveien nord for Haraldstad og fortsatt et sted innenfor Kloden og fram til kirken. Selv om vi finner veirester i området møter vi betydelige problemer i terrengforholdene som ikke innbyr til anlegg av kjørevei av kornlass til mølla.

Vi skal se mer på det under "Eldste Trøgstadvei".

VEI FRA GUDIM TIL KLODEN

På side 17 i Del 1 er nevnt en vei fra Gudim til Kloden, og det ble trukket den konklusjon at veien trolig gikk bare til Kloden uten en tidligere fortsettelse på andre siden av evja.

Odd Stokkebæk forteller imidlertid at i hans barndom ble klassen en gang tatt med til Kloden av deres lærer Jens Grønset som fortalte at tidligere fortsatte veien på den andre siden av Kloden og gikk fram til Huerodden.

Torstein Torp bekrefter vel delvis dette. Han forteller nemlig at han hadde gått over Kloden på steiner på elvebunnen.

Per Hansen har også en interessant opplysning om denne veien. Han er nemlig blitt fortalt at veien for lenge siden ble kalt Prestveien. Tradisjonen gir ingen forklaring på navnet, men det er vel ganske opplagt at veien på en eller annen måte er koblet til en prest eller flere.

En forklaring kan være at en prest i meget tidlig kristen tid bodde på Huer eller en annen gård i området, og derfor regelmessig vandret veien til og fra kirken.

Som påpekt under "Kirkehistorie" i Del 1 er det ikke så sikkert at de første prestene fikk egen gård, ihvertfall ikke med en gang, og derfor hadde sitt bosted på en gård i nærheten av kirken.

Vi kan heller ikke overse den i Del 1 nevnte "Kirkeholen" på Huer, og når vi kobler de to navn til hverandre, Kirkeholen og Prestveien, blir det unektelig interessant. Kan det som antydnet i Del 1 ha ligget en tidlig, liten privat kirke eller et gårdskapell på Huer?

Gården var trolig stor nok til å huse en bonde som følte seg kallet til å følge kongensoppfordring til alle storbønder om å bygge private kirker på sine gårde. "Og kirker ble bygget, særlig mange i Østlandsområdet", heter det.

Dette er noe spekulativt, men hvorfor skulle det ikke bli bygget private kirker i Askim når det ble gjort i nabobygdene?
 Christie mener, som nevnt i Del 1, at det sansynligvis var en liten tidlig trekirke der hovedkirken i Eidsberg ligger i dag.
 På gården Skaug i Skiptvet lå det en liten privat trekirke i gårdens senere hage, og på Strand i samme bygd lå det ifølge to personer fra UO en gang en privat kirke.

Mest interessant i denne sammenheng er kanskje at det på gården Foss i Skiptvet ligger en hule som alltid har blitt kalt Kirkeholen, og at to personer fra UO ved et besøk på Foss fortalte at på holen hadde det ligget en liten trekirke.

Hvorfor da ikke kirke også på Kirkeholen i Askim, en kirke som presten ved hovedkirken, da denne senere ble etablert, var pålagt å forrette i ved bestemte anledninger, og da tok veien over Kloden?

I likhet med i Skiptvet hvor presten var pålagt å forrette gudstjeneste hver tredje søndag i den lille Skaugskirken.

Et viktig moment som taler for muligheten av en tidlig privat kirke på Huer er gårdens beliggenhet til en viktig ferdselsåre og overfartsted som sikkert hadde vært i bruk i århundrer før de første spede kristningsforsøk i distriktet. Det var trolig etter slike ferdselsårer de første misjonærmunkene kom vandrene for å påvirke de største og mektigste gårdeierne langs ferdselsåren til å gå over til den nye kult. Det ville være mer enn merkelig om ~~ikke~~ bonden på den trafikkmessig sentrale gården Huer ikke fikk slikt besøk. Kanskje han lot seg overtale, og bygget kirke på gården?

Mot slike ideer blir argumentert med at Askim var en fattig bygd i forhold til nabobygdene, og at det av den grunn ikke har vært bygget tidlige private kirker her.

Totalt sett var nok området som i dag kalles Askim fattig i forhold til for.eks. det området vi kaller Eidsberg, men vi må ikke overse at det var ikke bygdesamfundet som bygde de første små kirker. Byggherre for disse var de større gårdeierne, og slike hadde vi også i gamle Askim.

Den påståtte fattigdommen må dessuten ha forsvunnet meget fort, for da man på 1100-tallet lot oppføre Askims første steinkirke hadde man råd til å bygge en kirke som professor Meyer mange århundrer senere betegnet som "en av de fornemste i Osloegnen".

STI M.ROM - PRESTGÅRDSOMRÅDET?

I Del 1, side 15 under "BRONSEALDERVEI ØST-VEST" ble skissert en mulig lokal ferdselsåre fra M.Rom til prestegårdsområdet, vikinggården Henstad og -vin gården Løken.

Vi så også denne ferdselsåren som en gammel øst-vest vei til et overfartsted ved Glomma. Kanskje Martinsens bronsealdervei?

Som argument for det siste ble brukt at traseen passer inn på Martinsens linje over N.Løken til overfartstedet Sando like nord for bygdeborgen, og at gravfeltet på Holen (Kristen Krogstad) ligger på denne linjen.

Som argument for at dette også kunne være en lokal ferdselsåre ble brukt at den går i den korteste traseen fra M.Rom til både prestegårdsområdet, Henstad og Løken. (Dermed også til flere av de eldste gårdene nord og øst i bygda)

En befaring våren 1996 underbygger delvis begge teorier.

Omtrent midt mellom Hjemmevernshuset og steinbruddet tar av en sti mot øst og inn i Kråkåsen. Stien retting inn i åsen tyder på at den er en fortsettelse av en sti som har gått over jordet til tunet på M.Rom.

Stien er i begynnelsen ganske bratt, bred og meget tydelig. Den har nok vært brukt av turgåere. Et stykke opp i åssiden flater den ut og følger denne videre mot øst. Og her finner vi noe interessant som forteller at dette er noe mer enn en nyere tursti. Et godt stykke, før den deler seg i en sti rett fram og en ned mot gang/sykkelveien, ser det ut som den er noe oppbygd for å utligne terrengets fall sydover.

Stien rett fram er den mest interessante for oss. Den fortsetter videre øst-over og ender også i gang/sykkelveien, rett over for Per Trygve Røssums villa. I skråningen ned mot Røssums villa finner vi igjen et oppbygd parti, men denne oppbyggingen er noe voldsom til å være konstruert for å lette fremkommeligheten for fot/ridetraffikk. Det kan være at dette er en oppbygging for å lette for eksempel lunning av tømmer ut av skogen, men det forhindrer ikke at det først var en enkel oppbygging som ble forsterket for det nevnte formål.

Uansett det så henger stien sammen med den oppbygde stien vest i åsen, og en tenkt fortsettelse gjennom Røssums eiendom østover fører oss inn i stien som passerer tett inn til gravfeltet på Holen, ved Kristen Krogstads eiendom.

Det blir egentlig mer og mer interessant å se denne stien som en del av Martinsens øst-vest vei. Like spennende er det å vurdere den som en del av den i Del 1 skisserte ferdselsåre fra M.Rom mot gårdene nord og øst i bygda. Som nevnt før er en slik ferdselsåre ikke funnet på noen av de gamle kart. Mot Henstad og Løken er det i dag også umulig å finne fysiske rester av en slik ferdselsåre på grunn av Askimbyens utbredelse.

Mot kirken og prestegårdsområdet burde det imidlertid være mulig å finne fysiske rester av en gammel ferdselsåre, trolig sti siden ingen vei er kartlagt på denne strekningen. På kart fant jeg ut at en eventuell sti/vei sansynligvis måtte være å finne på en linje fra Holen, omtrent over Nybråten og fram til kirke/prestegård.

Og det stemte. Jeg hadde tidligere merket meg en sti som tar av syd-vestover fra lysløypa mellom Gamle kirkvei og veien til Kløverud.

Jeg fulgte denne stien og fant at den et stykke inn i skogen mot sydvest deler seg i to, en litt til venstre som går fram til villabebyggelsen ved Gamle kirkevei, og en litt mot høyre som fortsetter innover i skogen.

Fram til delingen og videre mot Gamle kirkeveg er stien bred og tydelig velbrukt som tursti.

Odd Stokkebekk fortalte imidlertid at dette er ikke en nyere opparbeidet tursti, men en gammel sti som etter hvert er tatt i bruk av den mosjonerende del av Askimfolket.

Stien litt mot høyre, videre inn i skogen er en annen type sti. Den er smalere og stedvis ganske dyp. Den bærer preg av en annen type slitasje, -kanskje en ridesti?

Denne stien deler seg noe lenger fremme også i to, en litt til venstre og en noe mot høyre. Stien til høyre ender i veien mellom prestegården og Kløverud. Denne traseen er noe underlig over et litt bløtt parti. På begge sider langs sti/vei (ligner her litt mer på vei) ligger det stokker

med en avstand på kanskje noe i underkant av en meter mellom stokkerekkene. Det kan se ut som stokkene er opplegg for tversoverliggende bord eller stokker, altså en slags brukonstruksjon over et litt bløtt parti, men det er overhodet ikke rester etter tverrliggende konstruksjoner.

Stien til venstre følger en høyderygge videre helt til enden av denne nesten framme ved jernbanen. Den fortsetter ned fra høyderyggen, svinger litt til høyre og går rett fram til jernbanundergangen mot Sollia. Og derfra ser vi rett over til Nybråten som ligger på linjen mellom gravfeltene på Holen

hvor stien fra Kråkåsen ender i en gårds plass, og prestegård/kirke. Å finne fysiske rester mellom Holen og jernbanen er ikke lenger mulig på grunn av bebyggelse og oppdyrket mark, men det må vel med stor sansynlighet kunne antas at det mellom M.Rom og prestegårdsområdet en gang var en sammenhengende ferdselsåre langs denne traseen.

At den ikke finnes på noen av de gamle kart, men kan rekonstrueres ved hjelp av gamle fysiske rester bekrefter vel egentlig at ferdselsåren er meget gammel, kanskje eldre enn for eks. etablering av Ilen som gård hvilket selvfløgelig resulterte i veiforbindelse til både M.Rom og prestegårdsområdet, en vei som kanskje ble mer interessant enn den gamle sti som etter hvert gikk inn i glem-selen og forsvant ut av tradisjonen for alltid.

Dette betyr at denne stien kanskje kan være en av de eldste ferdselsårer i bygda.

VEI FRA NYBRÅTEN TIL KIRKEN?

Fra undergangen ved Sollia, der stien fra kirken kom ned, går en kjørevei opp bakken i retning Kløverud. Vel oppe bakken følger veien kanten av jordet fram til veien mellom prestegården og Kløverud og går inn i denne. Siden det ved anlegget av jernbanen ble bekostet en fullverdig undergang på dette stedet må vi anta at det på det tidspunkt var tilstede en vei som krysset jernbanetraseen.

Vi har to alternative forklaringer til denne veien. Det kan være bare en vei fram til jordet øst for jernbanen, et jordet som tilhørte Nybråten og ble brukt derfra. Dette ver nok til at det måtte etableres en fremkommelighet for fortsatt bruk av jordet.

Veien kan også være en kombinert jordbruksvei og kirkevei for Nybråten, hvilket vel er mest sansynlig. Dette må imidlertid være etter Nybråtens etablering 1846. Tidligere var området havn for prestegården og trolig forbundet med prestegården via et kuttråkk, slik det var vanlig.

Veien fra Kløverud til prestegården kan derimot være meget gammel. Hvis bruket Kruflarud i Røde bok (1401) er samme bruk som Kløverud må vi regne med at allerede før Svartedauen gikk en form for ferdselsåre fram til prestegården og kirken. Det ble ikke tatt opp ødegårder eller ryddet nye bruk før lenge etter pesten, og når Kruflarud er nevnt i Røde bok er det sansynlig at bruket på den tiden var gammelt og fortsatt i bruk.

Vein mellom Kløverud og prestegården var derfor kanskje flere århundrer gammel da Kristian Kristoffersen bygget husmannsplass på Kløverud 1846. Selv om Kløverud ikke er det gamle Kruflarud var allikevel veien mot kirken gammel da Nybråten ble etablert. Kløverud er nemlig nevnt 1680, og det betyr at Kløverudveien var nærmeste vei å koble seg til for kirkevei fra Nybråten.

VEIEN SLETTA - GUDIM

I en av tradisjonene om den gamle Trøgstadveien heter det at den kom om Holter og krysset Sundveien nedenfor Haraldstad, omtrent der traseen for den nedlagte Solbergfosbanen krysser Sundveien. Det heter videre at den derfra fortsatte videre i terrenget innenfor Kloden, gikk opp til Sletta og derfra videre til Kirken. Vi skal se på denne traseen senere.

Ifølge denne tradisjonen skal veien ha delt seg ved Sletta, en mot kirken og en til høyre over Gudim og videre til Ilen, M.Rom og Kykkelsrud. Dette skal da være den såkalte Mølleveien.

Det er som før nevnt en del uklårheter med traseen over Kloden, som vi skal vurdere senere, men veien fra Sletta til Gudim var en realitet som fremdeles er tilstede i en synlig rest ned bakken fra Sletta mot Gudim.

Asbjørn Høye mener dette var den første veien til Sletta, fra bruket ble utskilt fra Gudim 1855. Dagens vei fra Sletta fram til Trøgstadveien hevder han er fra nyere tid.

Det er imidlertid mulig det har vært en vei fra området vest for Haraldstad og fram til Sletta. Fra Sletta kan vi følge en traktorvei i skogen nedover mot Kloden, en vei som nesten ute på enden av høyderyggen, før den går over i bakken ned mot innerste del av Kloden, forlater skogen og forsvinner i øvre Gudims jorde. Det skal ha gått en vei over dette jordet, inn i skogen på andre siden og videre fram til Gudim. Vi skal se på den senere hvis vi har bruk for den for å forklare Mølleveien.

Det som er interessant for oss er at bare noen meter etter at traktorveien, som ifølge Odd Stokkebæk følger en gammel kjerrevei, har forsvunnet inn i jordet, finner vi like inn i skogen, i forlengelsen av traktorveien, en tydelig gammel, enkel kjerrevei som fortsetter i retning Kloden. Dessverre så forsvinner kjerreveien når den kommer ut av skogen og går over i en sti som fortsetter ned den bratte bakken mot bekken innerst i Kloden. Ifølge Odd Stokkebæk fortsetter stien opp bakken på andre siden av bekken og går i retning området ved Haraldstad.

Veien fra Sletta, som har vært en gammel kjerrevei inntil den ble traktorkjørt, kan helt fram til enden på høyderyggen mot bekken innerst i Kloden, være den gamle Trøgstadveien, men det er vanskelig å forklare hvor den i tilfelle har passert i området innerst i Kloden. Den stitraseen vi finner ned bakken fra kjerreveien på toppen av høyderyggen, er helt umulig å passere med noen slags hjulredskap.

Det er vanskelig å se noen alternativer også i området i nærheten av denne stien.

Er dette en gammel ferdselsåre til Trøgstad så er den ihvertfall fra stienes tidsalder, og da er den forståelig. Denne traseen ligger nemlig på en ganske rett linje mellom Sundveiens kryssing av banetraseen nedenfor Haraldstad og prestegård og kirke, og vi vet jo at man i tidligere tider fortrinnsvis la sine ferdselsårer rett fram så sandt det var mulig.

Det kan innvendes at man i denne traseen måtte krysse den til tider ganske brede bekken innerst i Kloden, men denne bekken måtte man krysse uansett hvor man la stien mot kirken.

Vi har et problem til med en slik trasé. Det er stykket fra Sletta til kirken. Dagens vei til Sletta er fra nyere tid, som det ble opplyst. Det er vel rimelig å tro at hvis denne veien har vært der har den selvfølgelig gått rett fram til v. Askim og derfra videre til kirken.

Vi kjenner imidlertid ikke noen gammel vei i denne traseen og om den eventuelt har vært der er den ikke anført på noen av de gamle kart som har vært tilgjengelig. Odd Stokkebæk forteller imidlertid at i skogen til venstre for veien til Sletta er det et par rester av gammel vei. Det forteller ihvertfall at det i traseen eller dens umiddelbare nærhet har vært vei tidligere. Kanskje veien fra Sletta til kirken?

VEI Ø.ASKIM - N.GRØTVET

De fleste av de gamle kart viser vei fra kirken til M.Grøtvet, noen også med avgrensning på Flaten til S.Grøtvet.

På et kart fra 1799 finner vi imidlertid en ny variant av denne traseen for der ser det ut som veien etter kryssing av Kolstadbekken kanskje kan ha fortsatt i retning høyderyggen ut for Orelia og fortsatt videre derfra i nåværende Grøtvetgate fram til M.Grøtvet.

På samme kart er avmerket også en vei fra Ø.Askim til N.Grøtvedt. Ved en befaring sammen med Asbjørn Høie og Odd Stokkebæk ble rester av denne veien muligens funnet i området øst for Askingårdene.

Vi fulgte delet mellom de to østre Askingårdene, og straks nedenfor husene fant vi et tydelig gammelt veifar som gikk østover. Det gikk delvis litt nede i skråningen mot nord men fordi det forsvant ned i en dyp dal fant vi at veien trolig ikke hadde fortsatt der. Trolig har den fulgt jordekanten mot skauen i retning bakken ned mot Kolstadbekken. Ned bakken er det umulig å finne rester selv om de skulle være der på grunn av at hele skråningen er tett tilgrodd med høy bunnvegetasjon og småtrær.

På andre siden av bekken, mot N.Grøtvedt forsøkte vi ikke. Hele området langt østover er snauhogd og det betyr at eventuelle fysiske rester etter veien forlengst er borte.

VEIEN FRA KIRKEN MOT NÅVÆRENDE SENTRUM

Et kart fra 1799 viser at omtrent ved grusbanen delte veien fra kirken seg i to, en fram til Henstad gård og en fram til Bilit hvor den igjen deler seg i to, en mot V.Løken og Moen og en mot N.Løkenområdet.

Dette er interessant fordi samtlige andre kart viser bare en vei fra kirken mot nåværende sentrum, og den gikk trolig til nuværende Henstad plass hvor den krysset veien fra Henstad over Laholmen til Gurud.

Om det er riktig at begge veiene delte seg ved grusbanen er begge veiene i dag forsvunnet i bebyggelse og nåværende gatesystem.

Veien fra kirken til Henstad Plass som vi finner på de andre kart gikk vel sansynligvis i samme trasé som den nuværende Kirkegata, og kan vel sies å være forsvunnet i denne.

Det er imidlertid mulig det kan være en liten rest tilbake av en gammel sti/vei fra prestegårdsområdet i retning nåværende sentrum.

Ved hovedinnkjøringen til sykehuset er det nemlig en liten og spennende bit av noe som kan ligne en hulvei. Denne hulveilignende biten begynner i skogkanten like før øverste innkjøring til sykehus og parkeringsplass. Den ligger bare noen meter fra Kirkegata og går parallelt med denne et kort stykke i retning sentrum.

Fordi denne "hulveien" ligger så nærme Kirkegata kan man ikke se bort fra at den hulveilignende forsenkningen kan ha oppstått ved at overflødig jordmasser ved byggingen av den første skikkelige vei i Kirkegatetraseen bare er lagt til side og ikke blitt vekkjørt. En slik voll kan ha dannet hulveiformen, men den burde da kanskje fortsatt videre mot toppen av stigningen og kanskje også nedover fra toppen.

Hulveiteorien har imidlertid mye for seg fordi det må ha passert en meget flittig brukt vei gjennom dette området, tidligst til de gamle gårdene i området og senere til kirken.

Randulf Kure fortalte om den spennende "hulvei"-resten, og tidlig våren 1996 ble den undersøkt og fotografert for ettertiden.

KONGEVEIEN OVER STORE RUD IGJEN

Denne veien er beskrevet i Del 1, men to nye befaringer våren 1996 resulterte i flere opplysninger som er interessante.

Den første befaringen ble foretatt sammen med Tore Brevig og utgangspunktet var denne gang vestenden på Monaryggen. Fra veien som passerer forbi meieriet og videre mot Obs hadde jeg noen dager tidligere observert en sti i skråningen ned fra Monaryggen, en sti som gikk ned til hogstfeltet på østsiden av veien, rett over for meieriet.

Etter oppdagelsen av stien tok jeg kontakt med Johnny Bergersen for å høre om han kjente til en gammel sti i denne skråningen. Bergersen bekreftet stien og fortalte at det er rest av en gammel ridesti som passerte Momarken og fengselsområdet hvoretter den fortsatte vestover i Monaryggen. Dette var jo spennende fordi retningen peker mot Kongeveitraseen over Store Rud, Eidareng og Trippestad, en trase som tidligere er funnet også passer til Marthinsens øst-vest vei.

Brevig fortalte underveis at benevnelsen Kongevei på veien mellom Store Rud og Kråkerud også er brukt i et rettsdokument. I en rettsak som gjaldt et spesielt forhold i området ble dette navnet brukt om veien, hvilket uten spørsmål eller innvendinger ble ført i rettsdokumentene.

Noe senere ble foretatt en ny befaring av traseen, denne gang med Kjøstel Westbye som kjentmann. Denne befaringen begynte også i Monaryggen, i vestenden mot meieriet. Vi kjørte denne gang et kort stykke opp veien til Mona Sand & Singel og fant straks stien i skråningen ned mot meieriet.

Vi fulgte stien ned skråningen og fant i det bratteste partiet to dype far som tydet på at det der var sparket godt fra opp bakken. Et tegn på at dette trolig er den ridestien som Bergersen henviste til. Nede på det slette hogstfeltet fortsatte stien godt synlig, selv om den var noe tilgrodd, fram til grøften mot veien.

Vi fant det lite sansynlig at det var mulig å finne igjen stien i skogen bak meieriet og Obs, men gjennomførte allikevel området helt fram til enden på skogen mot Øyerud. Vi fant flere stier, men på grunn av utbyggingen i området og en del hogst vest for meieriet var det umulig å si hvem av stiene som kan være en fortsettelse av stien i Monaryggen. Det går dessuten en lysløype fra baksiden av Obs og vestover som kan gå i stitraseen. Slike løyper ble jo ofte lagt etter gamle stitraseer og skjuler etter opparbeidelsen vanligvis det gamle farete fullstendig.

Det er antatt at fra Kråkerud fortsatte Kongeveien til Kråka, første gård i Eidsberg, og derfra til Monaryggen som den fulgte videre. Kjøstel Westbye forteller imidlertid at han husker en vei i skogen øst for Kråkerud, i skogen fram mot Toppen som ligger litt nord for Øyerudkrysset. Dette er interessant for en slik vei har retning mot en kongevei som skal ha fulgt toppen av Monaryggen og kommet ned av ryggen litt nord for Obs.

Her har vi altså enda en kongeveitrasé, en vei som, etter hva som fortelles av folk som er kjent i området, fulgte toppen av Monaryggen, passerte nær kanten av grusuttaket til Mona Sand & Singel og fortsatte videre til Tosebygda som den passerte fram til Åser og Wittenberg. Ved siste sted skal den ha passert Glomma.

Som kongeveitrasé er denne interessant for oss fordi den kanskje kan kobles til vår kongevei som en fortsettelse av den videre østover. Det er forutsatt at vår kongevei fra Kråkerud fortsatte mot Toppen og ikke som tidligere antatt over Øyerud og fram til Monaryggen, omtrent i meieriområdet, og gikk inn i traseen for kongeveien som kom over Mørkved og fortsatte til Momarken.

Et moment som taler for at folketradisjonens kongevei over Trippestad, Eidareng, Store Rud og Kråkerud følger en gammel ferdselsåre er at i 1827 ble denne veien rodeinndelt og klassifisert som bygdevei. Dette skjedde etter pålegg i den første veiloven som kom 1824. Dette var første lovpålagte klassifisering og rodeinndeling i Askim, og vi må anta at det da var de viktigste og mest trafikerte veien som ble klassifisert og rodeinndelt.

Veien ble klassifisert som bygdevei og inndelt i roder fra Bilet, over Henstad, Eidareng, Rud og fram til Krage bru på grensen til Eidsberg. (Ved Kråkerud) Dette var eneste klassifiserte og rodeinndelte vei fra det sentrale Askim til øvre Eidsberg på den tiden og det bekrefter at traseen nok hadde lange tradisjoner. Man var ikke kommet så langt enda på den tiden at nye bygdeveier ble anlagt. Man fulgte de gamle traseer og utbedret dem etter som kravene til fremkommelighet økte.

Det begynte kanskje med en øst-vest sti, fortsatte med en kombinert bygdevei og kongevei som med tiden ble klassifisert bygdevei alene, for til slutt å ende som mer eller mindre synlige rester.

RESTER AV VEIEN I DAG

Mellom Eidareng og Store Rud er veien forsvunnet i dyrket mark, men mellom Store Rud og Kråkerud er den fremdeles til stede. Siste stykket i Askim, mellom veien til Kråkerud og bekken mot Eidsber er veien forsvunnet i dyrket mark, og Krage bru over bekken er forsvunnet forlengst.

Fra Eidareng mot Korsegården/Trippestad kan vi fremdeles finne noen svake rester etter den gamle bygdeveien.

Fra Eidareng fulgte den alléen så langt denne går, hvoretter den fortsatte i sydkanten av nåværende vei ned til bekken og brua. Der veien krysset bekken finner vi ved siden av nåværende brufundamenter litt av den gamle bruas fundamenter. De gamle fundamentene er støpt og har nok i sin tid erstattet fundamenter av gråstein for en enkel trebru.

Fra brua, opp bakken mot Korsgård, ser vi en rest av den gamle veien i skråningen syd for nåværende vei, opp til toppen og litt forbi denne. Litt etter toppen har den krysset nåværende vei og forsvunnet i villabebyggelsen.

Litt nærmere Korsgård tar av en vei til høyre. Det er den gamle veien til Trippestad som fører Kongevein videre både til Onstadsund og Grøtvet/Henstad. Det er noe usikkert når det ble vei over Korsgård, flere av de gamle kart viser nemlig vei over Gurud - Laholmen - Henstad - Grøtvet og fram til et sted på Trippestadåsen som må være et sted mellom Korsgård og Slitu.

Kart fra 1799 viser imidlertid helt klart vei over Korsgård, selv om dette navnet ikke er påført. Andre kart viser imidlertid at en fortsettelse av vei fra Grøtvet i retning Korsgård stopper ved Blunkeslet.

ENDA EN KONGEVEI

Det var tydeligvis mange kongeveier i tidligere tider.

Den offisielle Karl Johans kongevei over Onstadsund, Trippestad, Mørkved og Momarken er velkjent. Videre har vi folketradisjonens kongevei over Eidareng, Rud og Kråkerud, og vi fant underveis at det har gått en kongevei på toppen av Monarbyggen, gjennom Tosebygda, over Åser og til Glomma ved Wittenberg.

Tore brevig forteller imidlertid om nok en kongevei i Askim. I tradisjonen heter det at den gikk fra Fusk til Slitu, og da er det vel naturlig å tenke seg en fortsettelse til Lekum.

Denne veien kan muligens kobles til kongeveien over Storerud. Kjøstel Westby

forteller at han har hørt om en gammel vei fra Fusk over Grønslett og fram til veien mellom Store Rud og Kråkerud. Dette blir i tilfelle en avgrening av kongeveien over Store Rud til sydligere deler av Eidsberg, og det er kanskje grunnen til at den har fått betegnelsen Kongevei.

OVERFART VED SOLBERGFLOSS

Side 5 i Del 1 ble konkludert med at det trolig har vært to bruer over Solbergfloss, en før anleggstiden og en anleggsbru. Siden da er det funnet tydeligere bilder som viser at det nok er samme bru som er avbildet både 1908 og 1916. Det er dessuten funnet et bilde fra 1907 som ikke viser bru over fossen. Dette betyr at selv om utbyggingen ikke ble påbegynt før 1912-13 var man allerede 1908 bestemt på utbygging og lot montere en hengebru, trolig av hensyn til planlegging og forberedelser av anleggsarbeidet.

Det er derfor fremdeles uklart hva man skal legge i utsagnet i heftet "Kulturminner i Spydeberg", hvor det under overskriften "Ferdseisårer 1845, Solbergfloss - Vatn gård" står følgende: -Denne vei kom over Solbergfloss fra Askim (og) gikk forbi Danmark gård .....

Veien kom over Solbergfloss fra Askim, blir det hevdet. Hvordan overfarten foregikk har det ikke vært mulig å få klarlagt. Det ser ut på Wilses kart som det er markert en overgang på stedet, men heller ikke der kommer det fram hvordan overfarten foregikk. Det var ikke stor bredden mellom øya i elveløpet og Spydebergsiden så muligheten er jo tilstede for at det har vært en slags bruforbindelse 1845, slik at det på den tiden var en overfartsmulighet, men en slik bru er ikke kjent i tradisjonen.

Det er imidlertid interessant at et militærkart fra 1799 viser vei på begge sider av fossen, veier som går helt ned til elvebredden, -mot øya. Kartet viser dessuten at veien gikk i omtrent samme trasé som i dag på Askim-siden. Dette var sikkert veier for tømmerlipp, hevder noen, og det kan selvfølgelig være riktig. Det virker imidlertid noe underlig at man slapp sitt tømmer rett ut i den strieste fossen i området.

Foreløpig bør det nok vurderes som noe usikkert om det noen gang har vært overfartsmuligheter ved Solbergfloss.

LINDHOLVEIEN

Det er i tradisjonen forskjellige oppfatninger om hvor denne veien startet i Askim, og om deler av traseen. Noen mener veien har sin begynnelse ved Bilit, fortsettelse i nåværende gå-gate og Vammaveien over Moen og Skjørtten hvorfra den gikk til Halstvet og fram til Lindhol.

Andre mener Lindholveien kom over Grøtvet, fortsatte til Løken og derfra over til Moen hvorfra den fortsatte videre som i første alternativ.

Traseen over Grøtvet, Løken og Moen virker imidlertid noe underlig. Var man kommet til Grøtvet, for eks. via veien fra S. Kolstad til N. Grøtvedt, ville den naturlige og raskeste fortsettelsen til Lindhoel være over Henstad til Bilit og så videre i den før beskrevne traseen.

Hvor Lindholveien begynner i Askim er ^{altså} ~~også~~ noe uklart. Enkelte hevder bestemt at den begynner ved Bilit, mens andre mener hele strekningen fra Onstadsund til Lindhoel er Lindholveien.

Hvis det siste er riktig er det flere traseer som er berettiget til navnet. Den ene, veien fra S.Kolstad over Grøtvet til Bilit eller Løken er allerede nevnt. Neste vei er den gamle Trøgstadveien fra der den krysser Sundveien nedenfor Haraldstad og fortsatte gjennom området innerst ved Kloden fram til kirken og videre til Bilit.

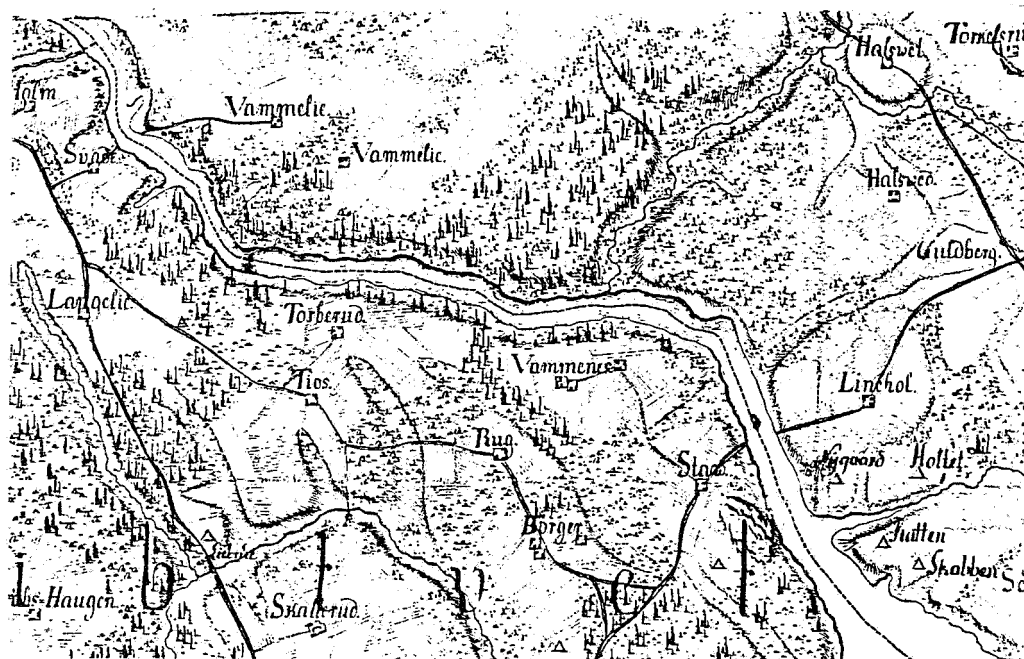
Vi har dessuten nuværende Kolstadvei som trolig langt tilbake har vært en av de mest benyttede ferdselsårer i bygda.

Det vil nok fortsatt bli hengende en del uoppklarte spørsmål ved denne veien. For eks. at den heter Lindholveien. Det naturlige hadde vel vært at den het Lekumveien fordi den fortsatte til Lekum som var det store kraftsenter i Indre Østfold i tidligere tider.

Kan navnet ha sin opprinnelse i den tiden borgen på Valdisholm var befestet, og Ambjørn Jonsson ifølge tradisjonen holdt til på Lindhol?

Var kanskje veien fram til Lindhol en del av en viktig ferdselsåre som passerte Glomma ved borgen og fortsatte sydover eller vestover, kanskje i begge retninger mot de store bosettingene i Vestfold? I Del 1 er fastslått at det var vei fra Lindhol ned til elvebredden mot borgen, og at det fortsatte vei fra motsatt side av elven innover i Skiptvet. Det ble også henvist til sagaens beretning om Ambjørn Jonssons retur fra Tunsberg til Valdisholm, og antatt at han da kom gjennom Skiptvet og fram til borgen via veien ned til vestbredden av Glomma, -rett overfor borgen.

Kart fra 1776

Det er foreslått at veiene fra Lindhol og Staas kan være gamle tømmerveier. Det kan selvfølgelig være riktig, men det virker underlig at to tømmerveier er inntegnet på et kart som forøvrig stort sett viser bare de viktigste hovedveiene.

Interessant er det også at Wilse forteller at det var veien som går over Borgen, Ruk, Kjos og videre mot Hobøl og Vestby som ble brukt som Mossevei tross veien fra Grønsund over Skiptvet kirke og Svindal var kortere. Den veien var imidlertid meget dårlig, forteller Wilse.

OVERFARTSTED VED FLATEBY

I Del 1 er nevnt overfartsted ved Flateby. Asbjørn Høie bekrefter dette overfartsted, og opplyser at det var særlig på vinterføre det var overfart ved Flateby.

Dette overfartstedet er interessant i forbindelse med trafikk nordover langs vestsiden av Øyeren, og kan uten tvil kobles til øvre deler av prosjektområdet. Det er sansynlig det også kan sees sammen med Kongeveien vi fant langs toppen av Mona ryggen, traseen tradisjonen sier gikk gjennom Tosebygda, over Åser til Wittenberg.

VEIEN OLBERG - HEIA

I nordenden av idrettsplassen ved Kolstadveien går inn en sti mot øst. Et stykke fram tar av en sti til venstre som noe ned i skogen fortsetter som en tydelig gammel kjerrevei. Veien kan følges omtrent ned til bekken hvor den forsvinner i årstidens høye bunnvegetasjon. Det er derfor ikke mulig å si med sikkerhet hvor den har fortsatt og passert bekken for fortsettelse på andre siden mot Olberg.

Vi har imidlertid en liten indikasjon på hvor en bru kan ha vært i noen stokker i bekken, og at det på den andre siden av bekken fortsatte en sti mot Olberg. Det er imidlertid noe underlig at det på den ene siden av bekken er tydelig vei mens det på den andre siden er bare en sti.

Tollef Olberg mente en forklaring på veien kan være at den er en rest av en crossbane som en gang ble anlagt i denne skogen. Dette blir imidlertid avvist av Håkon O. Aandstad som forteller at banen lå lenger ned i skogen.

Det er trolig vanskelig å finne nøyaktig hvor veien gikk på Olbergsiden av bekken. På Olberg er det som mange andre steder holeslettet, og Tollef Olberg forteller at på en høyderigg som ble slettet gikk en vei som fortsatte inne i skogen med retning bekken. Denne ryggen med veien lå imidlertid litt lenger syd enn der stien vi fant kommer ut på jorden mot tunet.

Det er imidlertid interessant at et stykke inn i skogen, omtrent rett inn for den tidligere høyderyggen, finner vi en hulveirest med retning mot bekken, men her støter vi igjen på problemet med høy bunnvegetasjon som skjuler en eventuell fortsettelse. Det er mulig veien er synlig ved lav vegetasjon, og ny befaring vil derfor bli foretatt høsten 1996 eller våren 1997.

VEIEN FRA HOLTERBRUA TIL LUNDER - ULFSBY - N.OLBERG

Noen meter nord for brua over Holterbekken tar av en gammel vei mot øst. På kartet deler veien seg i to litt før den passerer en bekk som kommer fra nord og renner inn i Holterbekken. Den ene veien går ifølge kartet til N.Olberg og den andre til Lunder og Ulfsby. Kartet viser videre at et stykke etter passering av bekken deler veien seg igjen i to, en mot Lunder og en mot Ulfsby

Ved en befaring i juni 1996 ble funnet rester av veien til Ulfsby og Olberg, og konstatert at veien til Lunder er gått inn i en nyere traktorvei. På grunn av høy bunnvegetasjon i store deler av traseene til Ulfsby og Olberg kunne det ikke fastslås nøyaktig hvor veiene hadde gått i alle deler av traseene.

VEIEN FRA N.OLBERG

Straks vi kommer inn i utmarka vest for gården finner vi veien. Fram til skogen er den i den høye bunnvegetasjonen synlig bare som en sti. Gjennom skogen er den derimot godt synlig på høyderyggen den følger til området ved en bekk som lenger fram går inn i Holterbekken. I området ved bekken møter vi gjen problemet med høy vegetasjon som skjuler eventuelle rester etter veien.

VEIEN FRA ULFSBY

Dagens vei vestover fra tunet går trolig omtrent i den gamle traseen. Fra villaen gikk veien trolig i den tidligere skogkanten vestover til den gikk inn i veien fra Lunder og fortsatte videre sammen med denne.

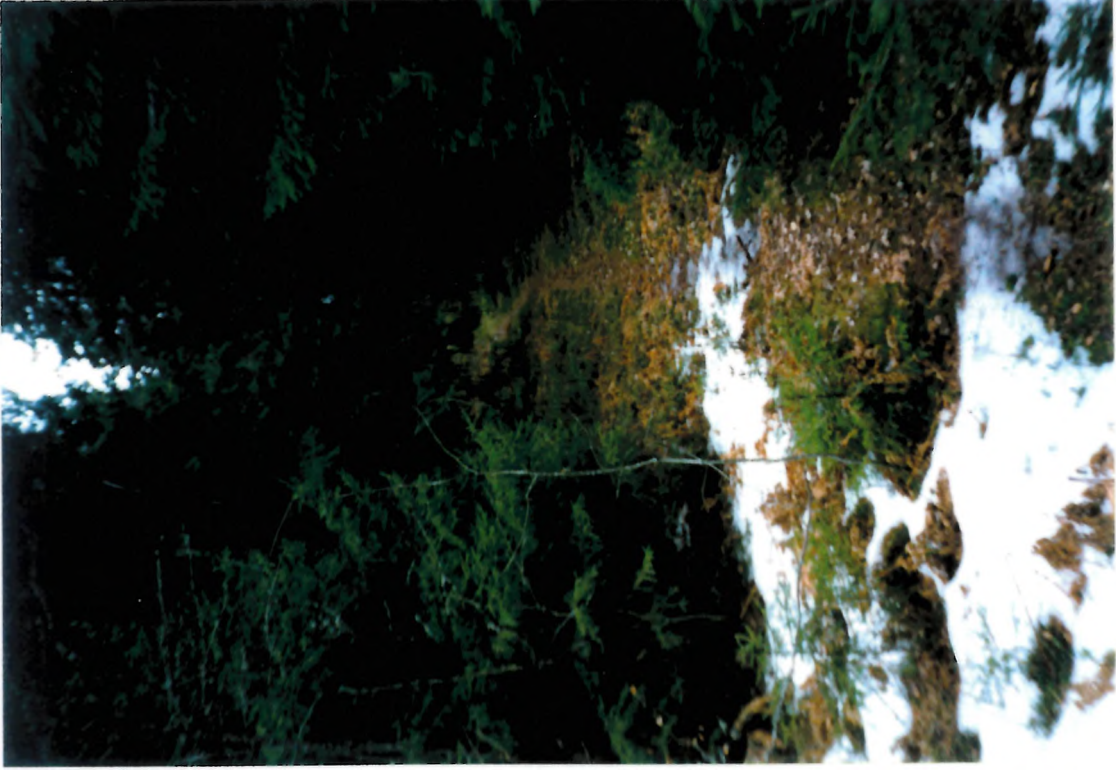
Dette kan stemme for litt inne i nuværende skog, et plantefelt, finner vi på kanten av dråga mot syd-øst en langsgående forsenkning i terrenget som kan følges et stykke nedover mot der de to veiene trolig har gått sammen. Spor av kjerrevei er det vanskelig å se i denne traseen, hvilket tyder på at hvis forsenkningen er den gamle ferdselsåren fra Ulfsby, var det en ridesti. Det kan være riktig for i gårdens tradisjon heter det når man skulle til andre steder i bygda brukte man veien til Lunder fordi den var bedre. Det betyr vel både i retning Trøgstad, over Lunder, Blandhof, Haugen og i retning kirken over Lunder og Holterbakken.

VEIEN FRA LUNDER

Traktorveien fra Lunder går ifølge Asbjørn Høie nøyaktig i den gamle traseen. Høie forteller videre at så sent som 1915 var denne veien fortsatt brukelig som kjerrevei til kirken, selv om man fra omkring 1911, da den nye Trøgstadveien ble bygget, hadde hatt tilførsel til denne. Da en av døtrene på Lunder giftet seg 1915 ble det nemlig kjørt til kirke og vielse via den gamle veien over Holterbakken. Tilbake fra kirken kjørte man derimot den nye Trøgstadveien.

Disse veien vil bli befart på nytt sammen med resten av veiene i øvre del av prosjektområdet i løpet av høsten 1996 og våren 1997. Det er sansynlig at det med lavere bunnvegetasjon vil være mulig å fastslå ganske nøye hvor de gamle veitraseene gikk.

Stien fra Langnestangen mot M.Rom. Bildene er fra skogen nord-øst for N.Rom.
Del 1, sidene 11-12-13.
Del 2, side 1.

*Veien ved steinbruddet. Del av vei
fra m.Rom over Ilen til prestegården.*

Del 1, side 18.

Del 2, side 3 og 4.

*Sti i skogen syd for Stenbøl. Trolig del
av den gamle stien i retning M.Rom.*

Del 1, sidene 11-12-13.

Del 2, side 1.

Veien fra Langnes over Stenbøl, Fjellstad og Tovengen. Bildet er tatt i skogen mot Fjellstad. Denne veien går trolig i den første traseen for vei fra Langnestangen over Stenbøl og Fjellstad til Tovengen, altså en vei som er etablert i oldnorsk tid.

På et militærkart fra 1805 er inntegnet de for militært formål mest interessante veiene i Askim, og denne veien er en av dem. Den er markert som kjerrevei og går fra Langnestangen til ut på odden hvor Vammabrua i dag har sine brufester.

Fram til Langnesveien (Ilenveien) kom omkring 1930 var dette veien for Langnes, Stenbøl og Fjellstad over Tovengen fram til nuværende E18.

Del 1, side 17.

Del 2, side 1-2.

Veien mellom Trostebekk
og prestegården.

Del 1, side 16.

Del 2, side 2.

Undergangen mot Trostebekk
som skimtes i bakgrunnen.
Til venstre mot prestegården.

Del 1, side 16.

Del 2, side 2.

Fortsettelse av sti fra undergang
ved Gudim mot prestegårdsområdet.

Del 2, side 10 og 11.

Undergang ved Gudim med rest av veien
mellom Langnes og Gudim.
Til venstre sti mot prestegården.

Del 1, sidene 30 og 31
Del 2, sidene 10 og 11

Sti fra undergangen ved Gudim mot prestegården.

Del 2, sidene 2 og 3.

Fortsettelse av sti fra undergangen ved Gudim mot prestegården.

Del 2, sidene 2 og 3

*Undergang ved Kløverud med rest av
vei mellom Ilen og prestegården.*

*Del 1, side 18.
Del 2, side 3.*

Rest av hulvei ved sykehuset?

2, side 9.

KLODEN

Alf Kjesrud forteller at veien fra Onstad mot Gudim kom fra høyre på bildet, gikk ned bakken og ut på odden midt i bildet. Han forteller også at det store deler av året ikke var vann innesrst i kloden. Det betyr at man da kunne kjøre over fra Onstadsiden og omvendt. Dette stemmer med hva lærer Jens Grønset hadde fortalt Odd Stokkebæk og hans klassekamerater, nemlig at det gikk vei over Kloden til Onstad og Huerodden.

På Gudimsiden er veien fremdeles tilstede og i bruk. På Onstadsiden er den derimot forlengst gått inn i dyrket mark.

Det var trolig denne veien som i folketradisjonen ble kalt Prestveien.

Del 1, side 17

del 2, sidene 4-5

Stien i sydhellingen av Kråkåsen.
Oppbygd på nedrsiden?

Del 1, sidene 14 og 15
Del 2, sidene 5, 6 og 7.

Fortsettelse av stien i Kråkåsen.
Tydelig oppbygd før den svinger.

Del 1, sidene 14 og 15.
Del 2, sidene 5, 6 og 7.

Stien forbi gravfeltet på Hølen.
Gravhaug til høyre.

Del 1, sidene 14 og 15.
Del 2, sidene 5.6 og 7.

Stien ned fra Kråkkåsen mot øst.
Litt av oppbyggingen til høyre.

Del 1, sidene 14 og 15.
Del 2, sidene 5.6 og 7.

Sti gjennom skogen syd-vest for kirken med retning Nybråten-Holen-M.Rom

Del 2, side 5

Fra stien mellom kirkken og Nybråtten-Holen-m. Rom tar av i prestegårdsskogen en sti som går fram til veien mellom prestegården og Kløverud. Stien passerer et stykke et bløtt parti hvor det ligger noen langsgående stokker. Bildet til høyre viser rester av en liten bruovergang like før stien går inn i Kløverudveien.

Del 2, sidene 5-6-7

*Del av den gamle veien fra Korsgård mot
Eidareng i skråningen av nuværende vei i
bakken ned mot Eidarengbekken.*

Del 1, side 30 og 31.

Del 2, side 10 og 11

*Til høyre rester av gamle brufundamenter
ved Eidareng. Dagens bru rett fram.*

Del 1, side 30 og 31

Del 2, side 10 og 11

*Stien i vestenden av Monaryggen
Del 2, sidene 10 og 11.*

*Kongeveien mellom Store Rud og Kråkerud
Del 1, side 30 og 31.
Del 2, side 10 og 11.*

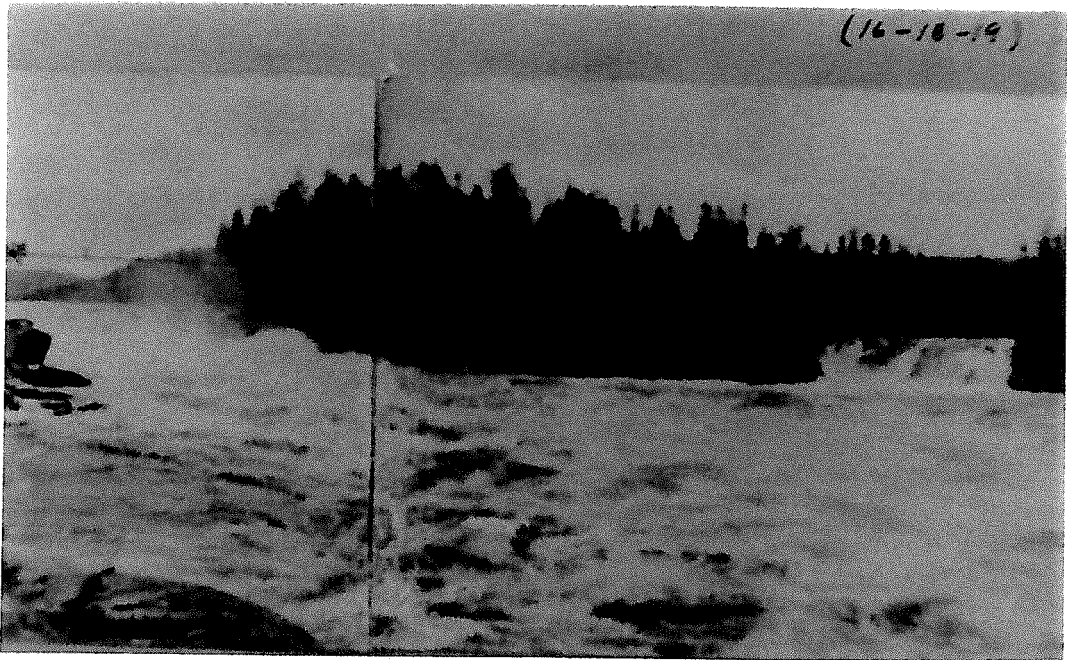

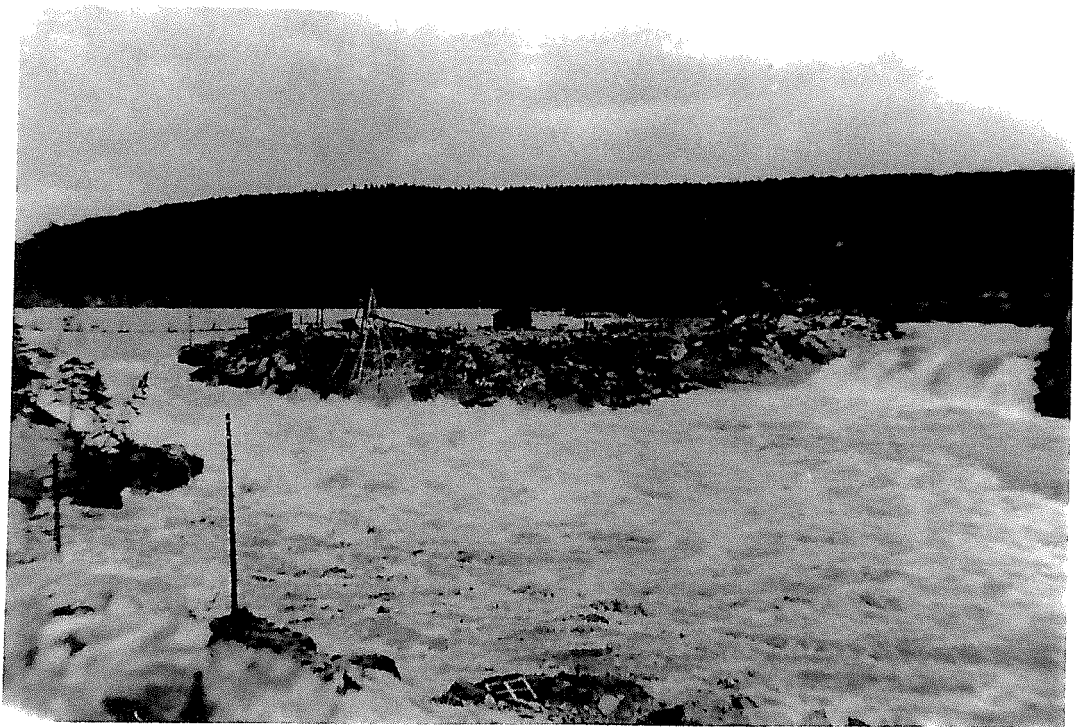
(1) 1. desember 1907 451 m³ (Uten bru)

(2) 1. april 1908 - 135 m³ (Brua er kommet)

(34) 6. juni 1908 - 2620 m3

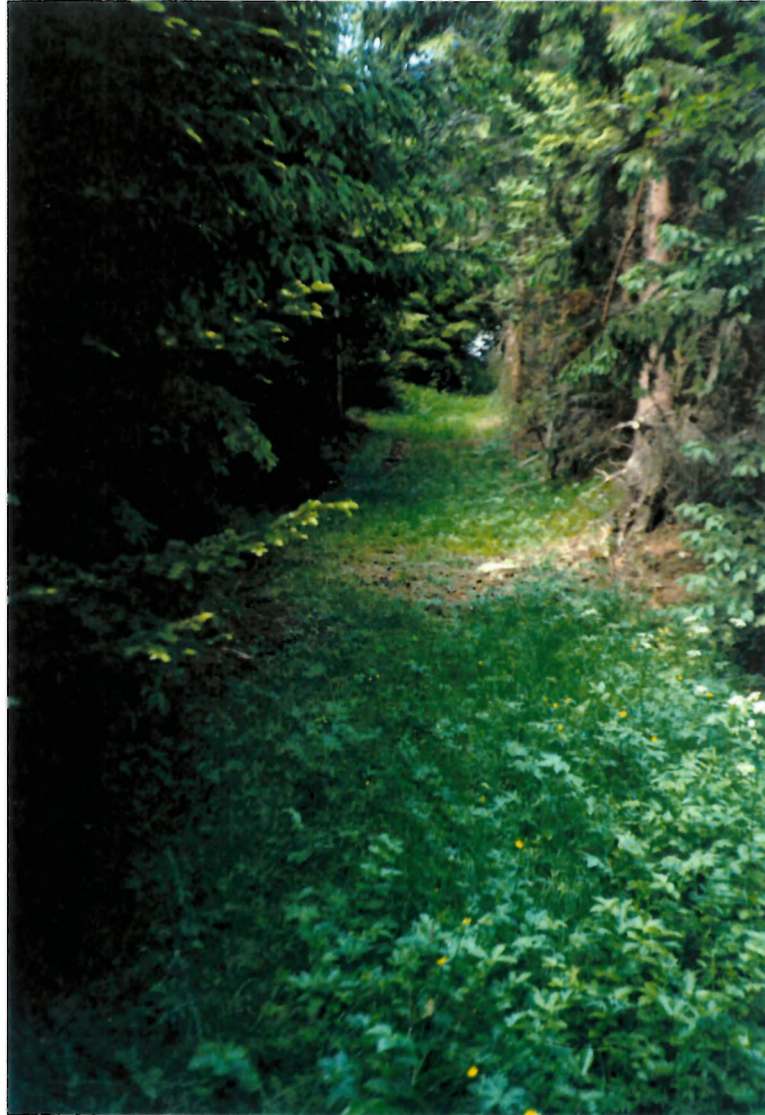

(110) 6. juni 1916 - 2930 m3 (Øya sprengt ned)

Veien mellom Heia (Kolstadkrysset) og S.Olberg. Venstre bilde viser veien i bakken ned mot bekken (på Heiasiden). I bakken er det tydelig kjønevei. Høyre bilde viser veien før den begynner å gå ned bakken mot bekken.

Del 2, side 14

Veien mellom Lunder og Holterbrua

Del 2, sidene 14-15

Veien fra N.Olberg mot Holterbrau. Bildet viser begynnelsen på veien i skogen vest for gården.

Del 2, sidene 14-15

Veien fra Ulfsby til Holterbrua. Bildet viser veien inne i plantefeltet og før den går sammen med veien fra Lunder. Veien er tydelig en hulvei, uten spor av kjøretrafikk, og det bekrefter, som det blir hevdet, at kjøretrafikken mot kirken gikk over Lunder fordi veien derfra var bedre. Dette forteller at veien på bildet nok er fra tiden før kjøretrafikken oppsto, at den er en gammel ridevei hvis opprinnelse trolig kan dateres til tiden for gårdens etablering.

Del 2, sidene 14-15

Vest for kirken, ved foten av skråningen, ligger en tydelig ordnet samling steiner som trolig er rester av en smiegrunnmur. Litt inne på høyden som muren danner er det en lav forhøyning. På denne forhøyningen ligger noen murstein, litt av et øksehode, slaggrester og noen ubestemmelige jernbiter. På en stein i den andre enden av høyden ligger en stein som er flat på toppen. På denne steinen ligger en hesteko, et blad fra en slåmaskinkniv, og noen flere ubestemmelige jernbiter. Utenfor muren ble funnet tre små biter av søt farget glass, trolig vindusglass. Noem få meter sydvest for grunnmuren er det i terrenget tydelige rester av en stor brønn som nå er helt gjengrodd.

BRANNGRAVER/FLATMARKSGRAVER?

Under planering rundt kappellet og opparbeidelse av urnelunden ble dette partiet i retning stadionområdet også planert. Under arbeidet, som ble utført av Lyder Lier, kom han flere steder på rester av trekull og merker etter ild. Lier sa fra om dette, men det ble visstnok ikke foretatt noen nærmere undersøkelser.

Øverste bilde viser fortsettelsen av nederste bilde i retning stadion. Midt på dette er det en buetformet forsenkning i terrenget som kan være en gammel hulvei. Lite synlig her med rikelig bunnvegetasjon, men godt synlig på våren og kan da følges helt til gjerdet.

Dette kan være en gammel ferdselsåre fra Hol-Eidareng området til Sekkelsten. Stien begynner i skogen syd for veien fra Korsgård mot Eidarengbrua, og fortsetter på en smal høyderygg vest for bekken og paralelt med denne.

Det har blitt hevdet at det her er et tidligere havneområde og at stien er et kutråkk. Dette virker ikke troverdig. Jeg husker mange havner fra min barndom, og der var det ikke sti bare på toppen av havnebakkene. I bakkene gikk de fleste stiene og de gikk langsetter havnebakkene med jevne mellomrom nedover. Slike stier er det ikke her.

Stien er interessant i prosjektsammenheng fordi den kan være en fortsettelse sydover fra Onstadsund, -kanskje også en fortsettelse av oldtidsveien som slutter/begynner så brått og underlig på Trippestadåsen?